

WICEPREZES RADY MINISTRÓW
MINISTER
ROLNICTWA I ROZWOJU WSI
Henryk Kowalczyk

Warszawa, 09 marca 2022 r.

Znak sprawy: BM.zpo.071.6.2022

Pani
Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na oświadczenie złożone 16 lutego 2022 r. przez Pana Senatora Józefa Zająca podczas 37. posiedzenia Senatu RP, przedstawiam odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy ARiMR będzie uwzględniała sytuację panującą na terenach graniczących z Białorusią i uzna zniszczenia upraw za sytuację przejściową, niezależną od rolników?
2. Czy przewidywana jest wypłata odszkodowań dla rolników za szkody wynikające z wprowadzenia stanu wyjątkowego oraz rozpoczęcia budowy zapory?

W pierwszej kolejności wskazania wymaga, iż zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz. U. z 2021 r. poz. 2114 ze zm.; dalej: „ustawa o płatnościach”), rolnikowi przysługują płatności bezpośrednie do będącej w jego posiadaniu w dniu 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tej płatności, powierzchni gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, kwalifikujących się do objęcia tą płatnością, jeżeli:

- posiada w tym dniu działki rolne o łącznej powierzchni nie mniejszej niż 1 ha, położone na gruntach będących „kwalifikującymi się hektarami”; minimalna powierzchnia działki rolnej wynosi 0,1 ha;
- został mu nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wnioskowo przyznanie płatności.

Analogiczne rozwiązania prawne w zakresie warunku posiadania gruntów w odniesieniu do płatności obszarowych w ramach PROW 2014-2020 wynikają z ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów wiejskich w ramach programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 2137 ze zm.; dalej: „ustawa PROW 2014-2020”).

Za „kwalifikujący się hektar” na potrzeby płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego uznaje się m.in. wszelkie użytki rolne gospodarstwa rolnego, w tym obszary, które w dniu 30 czerwca 2003 r. nie były utrzymywane w dobrej kulturze rolnej, a także każdy obszar, który zapewnił wnioskodawcy prawo do jednolitej płatności obszarowej w 2008 r. i który m.in. jest zalesiony nie wcześniej niż jesienią 2008 r. w ramach działania: Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne PROW 2007-2013 – Schemat I – Zalesianie gruntów rolnych lub działania: Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów PROW 2014-2020.

„Użytki rolne”, zgodnie z definicją zawartą w art. 4 ust. 1 lit. e rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, oznaczają każdy obszar zajmowany przez grunty orne, trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe lub uprawy trwałe.

Przez działalność rolniczą należy natomiast rozumieć w myśl art. 4 ust 1 lit. c rozporządzenia (UE) nr 1307/2013:

- (i) produkcję, hodowlę lub uprawę produktów rolnych, w tym zbiory, dojenie, hodowlę zwierząt oraz utrzymywanie zwierząt do celów gospodarskich;
- (ii) utrzymywanie użytków rolnych w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza zwykłe metody rolnicze i zwykły

- sprzęt rolniczy, w oparciu o kryteria określone przez państwa członkowskie na podstawie ram ustanowionych przez Komisję, lub
- (iii) prowadzenie działań minimalnych, określanych przez państwa członkowskie, na użytkach rolnych utrzymujących się naturalnie w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy.

Mając na uwadze powyższe, uprawnionym zatem do przyznania płatności jest rolnik, który prowadzi działalność rolniczą na gruntach rolnych przy spełnieniu pozostałych, wymaganych przepisami prawa warunków.

Następnie wskazania wymaga, że z przepisu art. 2 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 wynika, że w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych i nieprzewidywalnych okoliczności niezależnych od rolnika, których następstw nie można było uniknąć mimo zachowania należytej staranności - można uznać tzw. wystąpienie siły wyższej.

Pojęcie siły wyższej należy rozumieć jako nadzwyczajne i nieprzewidywalne okoliczności niezależne od podmiotu, który się na nie powołuje, których następstw nie można było uniknąć mimo zachowania należytej staranności (wyroki: z dnia 5 lipca 1987 r. w sprawie 145/85 Denkavit België, Rec. s. 565, pkt 11; z dnia 5 października 2006 r. w sprawie C 377/03 Komisja przeciwko Belgii, Zb.Orz. s. I 9733, pkt 95; a także z dnia 18 marca 2010 r. w sprawie C 218/09 SGS Belgium i in., Zb.Orz. s. I 2373, pkt 44).

Przypadkiem kwalifikującym się jako siła wyższa w rozumieniu ww. regulacji jest w istocie sytuacja, gdy na zgłoszonym do płatności obszarze zostaną rozpoczęte działania wojska lub innych służb, które uniemożliwiają prowadzenie/kontynuowanie działalności rolniczej lub realizację zobowiązań. Istotną jest tu bowiem kwestia braku wpływu rolnika na działania wojska/innych służb, tj. czynniki zewnętrzne ingerujące w sposób prowadzenia działalności rolniczej, powodującej w wielu przypadkach jej zaprzestanie, w tym również związane z realizacją postanowień ustawy z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej (Dz. U. poz. 1992) wskazanych w powołanych wyżej interpelacjach.

W związku z powyższym rolnik, który złożył wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich lub płatności obszarowych w ramach PROW 2014-2020, w sytuacji wystąpienia siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, powinien w ciągu 15 dni roboczych, licząc od dnia wystąpienia powyższej sytuacji, poinformować pisemnie kierownika biura powiatowego ARiMR o tym fakcie, aby możliwe było uznanie tego faktu za wypadek wystąpienia siły

wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności. W przypadku korzystania z pomocy na zalesianie w ramach PROW 2004-2006 lub PROW 2007-2013 i realizacji zobowiązania zalesieniowego (utrzymania uprawy leśnej), właściciel powinien zgłosić ten fakt w terminie 10 dni roboczych.

Uznanie danego przypadku za działanie siły wyższej lub wystąpienie nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013, albo odmowa takiego uznania następuje w decyzji w sprawie o przyznanie odpowiednio płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego lub płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (płatność ONW) lub płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej lub płatności ekologicznej lub pomocy na zalesienie lub inwestycji w ekosystemach leśnych.

Zgodnie z art. 31 ustawy o płatnościach oraz art. 29 ust. 3 i ust. 4 ustawy PROW 2014-2020 kierownik biura powiatowego Agencji jest właściwy w sprawach uznawania przypadków działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 4 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia (UE) nr 640/2014 w odniesieniu do płatności bezpośrednich, gdy beneficjent nie jest w stanie spełnić kryteriów kwalifikowalności lub innych obowiązków w wyniku siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, zachowuje on prawo do pomocy w odniesieniu do obszaru lub zwierząt, które były kwalifikowalne w chwili wystąpienia siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności.

W konsekwencji, okoliczność zgłoszenia siły wyższej dla wniosków o przyznanie płatności obszarowych za rok 2021 oraz uznania w toku postępowania wystąpienia takiego przypadku jako działania siły wyższej, będzie skutkowało – na gruncie płatności bezpośrednich – zachowaniem przez danego rolnika prawa do otrzymania płatności bezpośrednich do tego gruntu (obszaru). W takiej sytuacji w sprawie nie zostaną nałożone kary za brak „zachowania” trwałych użytków zielonych. Natomiast w przypadku (tj. przy zgłoszeniu oraz uznaniu wystąpienia siły wyższej) dla płatności obszarowych PROW, rolnikowi zostanie wydana decyzja odmawiająca przyznania płatności ekologicznej, płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej lub płatności z tytułu ONW. Jednocześnie jednak rolnikowi nie zostanie naliczona kara za przedeklarowaną powierzchnię oraz za niedotrzymanie zobowiązań.

Zgodnie bowiem z art. 4 ust. 1 akapit drugi rozporządzenia (UE) nr 640/2014 w odniesieniu do płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej, płatności ekologicznej, płatności dobrostanowej PROW 2014-2020 daną płatność wycofuje się proporcjonalnie za lata, w których występowała siła wyższa lub nadzwyczajne okoliczności. Wycofanie dotyczy wyłącznie tych części zobowiązania, dla których nie wystąpiły dodatkowe koszty lub utracone dochody przed wystąpieniem siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności. Nie stosuje się wycofania w odniesieniu do kryteriów kwalifikowalności i innych obowiązków i nie nakłada się kary administracyjnej.

Jednocześnie, zgodnie z art. 4 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 640/2014 w odniesieniu do płatności ONW oraz pomocy na zalesienie oraz pomocy na inwestycje w ekosystemach leśnych nie jest wymagany częściowy lub całkowity zwrot wcześniej wypłaconego wsparcia w przypadku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności. W przypadku zobowiązań lub płatności wieloletnich, nie wymaga się zwrotu wsparcia otrzymanego w poprzednich latach, a zobowiązania lub płatności są kontynuowane w kolejnych latach zgodnie z ich pierwotnym okresem trwania.

Wyjaśnienia w tym miejscu wymaga, że w zobowiązaniu ekologicznym, czy zobowiązaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym nie ma możliwości czasowego (nawet uzasadnionego) wyłączenia gruntu z użytkowania. W konsekwencji, zmniejszenie powierzchni realizacji danego zobowiązania będzie miało wpływ na wysokość przyznanej w danym roku płatności. Jeżeli zmniejszenie to zostanie uznane jako zdarzenie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, to wobec rolnika nie zaistnieje obowiązek zwrotu danej płatności za lata poprzednie realizacji tego zobowiązania.

Mając na uwadze nadchodzącą kampanię 2022 oraz czas trwania budowy bariery (muru) i związane z tym utrudnienia w użytkowaniu przez rolników gruntów, trzeba zauważyć, że płatności obszarowe są płatnościami rocznymi i o ile w roku 2021 rolnik nie mógł przewidzieć, że grunty zgłaszane do przyznania płatności będą wyłączone z rolniczego użytkowania w związku z działaniami wojska i innych służb, tak w kolejnym roku – jeżeli nadal grunt ten nie może być wykorzystany rolniczo w związku z kontynuacją działań wojska lub innych służb – nie powinien być on zgłaszany do przyznania płatności. Jednakże należy zauważyć, że art. 16 rozporządzenia (UE) nr 640/2014 wskazuje na konieczność zgłoszenia przez beneficjenta wszystkich działek rolnych związanych z gruntami, o których mowa w art. 72 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (wszystkie działki rolne w gospodarstwie,

jak również grunty nierolnicze), jednakże do przyznania płatności w 2022 r. rolnik winien wskazać już tylko te grunty, które są użytkowane rolniczo. Oznacza to, że rolnik nie powinien do płatności zgłaszać gruntów na których nie jest prowadzona działalność rolnicza spowodowana wystąpieniem w 2021 r. działania siły wyższej.

Analogiczne rozwiązania dotyczą płatności obszarowych PROW (grunt nie powinien być zgłaszany do przyznania płatności i w takim przypadku nie zostanie rolnikowi naliczona kara za niedotrzymanie zobowiązań).

Ponadto uprzejmie informuję, iż aktualnie prowadzone są prace podejmowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wspólnie z Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, mające na celu analizę możliwości uruchomienia oraz zakresu pomocy dla producentów rolnych z powiatów przygranicznych, których uprawy zostały zniszczone przez sprzęt wojskowy i budowlany.

Z poważaniem

Henryk Kowalczyk

/podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1. Wydział Spraw Parlamentarnych - Kancelaria Prezesa Rady Ministrów